

Arbetare lider i Pumas skofabriker

Publicerad 2014-12-08

När Pol Pinra, 25, (i rutig skjorta) svimmade vid sin symaskin inne på fabriken fick hon skjuts till en klinik. - Jag har fortfarande huvudvärk och värk i armar och händer, säger hon. Kollegan Pang Sokne, 33, menar att gifter i skolädet är boven. Foto: Tobias Andersson

Skoidustrin i Kambodja växer – och i spåren av den lider arbetare som blir sjuka efter långa dagar bland tunga kemikalier. "Det är svårt att andas, speciellt om man inte har mask. Men det är för varmt att ha mask", säger arbetare Nhim Navy, 31 år.

I ett enkelt rum bakom en inofficiell underleverantörsfabrik till skomärket Puma, några mil utanför Kambodjas huvudstad Phnom Penh, bor Pol Pinra, 25 år. Hon jobbar på fabriken sömnadsavdelning och berättar om den svåra stanken av kemikalier som kommer från lädret hon syr skor av.

– Lukten är hemsk, speciellt på senaste tiden, det är en ny sorts läder. För dem som jobbar med att skära till lädret luktar det ännu värre. När jag går till toaletten kan jag känna det och det gör att jag får svårt att andas, berättar hon.

Hon jobbar från sju på morgonen till sex på kvällen, sex dagar i veckan, året om. Vissa fredagar kan hon få gå lite tidigare. Två veckor i månaden jobbar hon även söndagar. Men trots att arbetet på fabriken är slitsamt är hon ändå tacksam – hon har en inkomst. Det är mer än vad många andra kan säga i Kambodja, som är ett mycket fattigt land, där framför allt landsbygdsbefolkningen ofta lever under väldigt knappa förhållanden.

Arbetare vid olika skofabriker vittnar om samma sak: Starka kemikalieångor under långa arbetsdagar på varma fabriksgolv. Och problemen kan fortgå relativt ostört. De flesta skofabriker granskas nämligen inte av FN-initiativet Better Factories Cambodia, BFC, ett kontrollorgan som alla exporterande klädfabriker i Kambodja måste underkasta sig för att få tillstånd att leverera till utländska märken. Skofabrikerna pekades dessutom ut av organet som extra dåliga just när det gäller gifter och kemikalier. I en pilotgranskning från 2012, där organet tittat på nio skofabriker, upptäckte man att en majoritet av dem inte utbildade arbetare tillräckligt i kemikaliehantering, gav dem nödvändig skyddsutrustning eller märkte gifterna korrekt. Sju av nio fabriker hade inte heller en acceptabel temperatur.

– Skofabriker är fyllda av kemikalier och processer som du inte stöter på i en vanlig klädfabrik, säger Jason Judd, teknisk expert på BFC i Phnom Penh.

Sedan 2012 har flera nya skofabriker startat. Under en femårsperiod har antalet nästan fördubblats.

Den aktuella Puma-fabriken utanför Phnom Penh är enligt arbetarna en underleverantör och i sådana fabriker jobbar ofta arbetarna under usla förhållanden, enligt Judd. En del stora märken gör egna granskningar av sina leverantörsfabriker, men om de fabrikerna i sin tur använder underleverantörer är risken stor att dessa aldrig blir kontrollerade av märkena – eller någon annan.

– Man kan med säkerhet utgå ifrån att de fabrikerna inte kontrolleras lika hårt, och att arbetsförhållanden och löner är sämre där, säger han.

Puma själva menar dock att fabriken är en nyligen godkänd leverantör.

”Fabriken fick betyget B när vi granskade den för första gången i dess nya byggnad i maj i år”, skriver Pumas kommunikationschef Kerstin Neuber i ett mejl. Hon uppger även att de har löpande kontakt med fabriken för att förbättra förhållandena.

Enligt BFC:s beräkningar finns i dag hundratals oregistrerade underleverantörer i landet, men ingen vet säkert.

Även i fabriksgranskningar gjorda av det stora internationella kontrollorganisationen Fair Labor Association syns stora brister: Massvimningar, temperaturer över 40 grader och olaglig kemikaliehantering. Sådana problem upptäcktes redan 2011 i en Puma-fabrik med tydliga kopplingar till fabriken Beautiful Spring Footwear som Pol Pinra arbetar på. Tre år senare upptäckte Puma själva att även den nya fabriken delvis saknade ventilationssystem, att arbetarna inte hade skyddsutrustning när de arbetade med kemikalier – och att de arbetade mer övertid än vad som är tillåtet enligt lagen.

Några siffror över hur många arbetare som blir sjuka eller skadas av sina arbeten är svårt att få, då det i Kambodja finns över 100 fackförbund för textilarbetare.

Pol Pinra svimmade framför sin symaskin några dagar innan vi träffar henne. Hon är utmattad, men arbetar nu då hon inte har råd att lön dras från de 160 USD (cirka 1 200 kronor) hon tjänar i månaden inklusive sin övertidsersättning.

– Först kunde jag knappt andas. Jag såg andra falla ihop, sedan svimmade jag också, säger hon, och menar att det beror på gifterna hon utsätts för.

Hennes kollega, Nhim Navy, 31 år, bor mitt över den sandiga vägen. Hon jobbar med att limma hälkappan på Pumaskorna.

– Jobbet i fabriken har påverkat min hälsa. Varje gång jag kommer till jobbet får jag samma problem med magen, ont. Flera gånger i veckan kräks jag,

säger hon.

Hon berättar att när arbetare blir sjuka kommer det ibland läkare, men de gör inte så mycket. Arbetarna försöker i stället att hjälpa varandra med sina sjukdomar, exempelvis genom så kallad "coining" där ett mynt repas hårt över kroppen och skapar blödningar under huden, en traditionell metod som sägs rena kroppen från till exempel feber.

– Det är varmt där inne också, varmare än vad det är här nu, säger hon och syftar på de 40 graderna i skuggan där vi sitter.

Bildtext: En av Pumas officiella leverantörsfabriker i Phnom Penh, som 2011 kritiserades av granskningsorganet Fair Labour Association för massvimningar, temperaturer över 40 grader och olaglig kemikaliehantering.

Text

Tobias Andersson Åkerblom/TT

Så här jobbar DN med kvalitetsjournalistik: uppgifter som publiceras ska vara sanna och relevanta. Rykten räcker inte. Vi strävar efter förstahandskällor och att vara på plats där det händer. Trovärdighet och opartiskhet är centrala värden för vår nyhetsjournalistik. [Läs mer här.](#)